

De kracht van geloven in mensen

Toespraak door de voorzitter van de Stichting Exodus Nederland, ds. J.D.W. Eerbeek, op de jaarvergadering van het nazorgnetwerk van de Sector Vrijwilligers en Kerkzaken van de Stichting Exodus Nederland op 14 november 2002

Beste mensen,

Ik wil vandaag beginnen met een herinnering aan een man die ik ontmoette toen justitiepredikant was in Scheveningen. Straks helemaal aan het eind wil ik mijn bijdrage ook weer met hem afsluiten.

Hij is 41 jaar en heeft 4 jaar vastgezet in Scheveningen. Nooit een keer bezoek gehad. Iedere zondag was hij in de kerk. Zijn enige contact met buiten waren de vrijwilligers van de kerk, die week in week uit aan de diensten deelnamen.

In het gezin waarin hij opgroeide was hij altijd een buitenbeentje. Niet als de anderen. Een beetje vreemd.

Altijd een sterke afhankelijkheid van zijn ouders. Vooral van zijn moeder, die hem in bescherming nam. Nooit zelfstandig geworden.

Na het overlijden van zijn ouders helemaal op zichzelf teruggeworpen. In het Huis van Bewaring terecht gekomen.

Na de detentie geen mensen die op hem wachtten. Geen grond onder de voeten. Geen glimpje perspectief. Waar leef ik voor?

Ik vind het heel bijzonder vandaag op deze jaarvergadering van het Exodusnazorgnetwerk ene inleiding te mogen houden. Vorig jaar ben ik hier ook geweest toen het werk nog door de ISNA onder leiding van Herman Vooijs werd vormgegeven.

Ik vond het vorig jaar een bijzonder inspirerende ervaring zoveel mensen te ontmoeten op een gewone doordeweekse dag die zich vrijwillig inzetten voor ex-gedetineerden.

Het nazorgwerk van de ISNA is in het afgelopen jaar in het werk van de Stichting Exodus Nederland ingebracht. En we zijn er van overtuigd dat het samengaan van de beide organisaties voor beide werksoorten een belangrijke meerwaarde betekent.

*Klein de Jey en Not Mon stei
Sector Vrijwilligers*
Exodus is er bijzonder mee ingenomen met een sterke sector Vrijwilligers en Kerkzaken te zijn uitgebreid. We hebben er alle vertrouwen in dat de beide werkvormen elkaar over en weer zullen inspireren.

Dat kan ook haast niet anders, want Exodus en ISNA hebben dezelfde wortel. Ze zijn ontstaan in en verbonden met het justitiepastoraat de kerken.

De groei van het werk van Exodus en het werk van de ISNA is opmerkelijk, want het gebeurt in een tijd dat er door velen in onze samenleving afstand wordt genomen van gedetineerden en ex-gedetineerden. Een harde lijn lijkt te overheersen. Toch is ons werk met het brede draagvlak dat we hebben in de kerken en in de samenleving er een teken van dat er ook in de samenleving anders gedacht wordt dan alleen maar in harde taal.

Wij in onze organisatie geloven erin dat de criminaliteitsspiraal ook doorbroken kan worden door te investeren in mensen, door te geloven in mensen.

Investeren in mensen. Dat is wat Exodus doet. En met de sector Vrijwilliger en Kerkzaken erbij is er nu een breed en divers begeleidingsaanbod. Aan de ene kant de Exodushuizen, inmiddels in acht plaatsen in Nederland: Den Haag, Amsterdam, Utrecht, Alkmaar, Groningen, 's-Hertogenbosch, Leiden en Rotterdam.

en Venlo komt er een, het regent de hemel
We ~~de~~ hebben een begeleidingscapaciteit van 300 bewoners op jaarbasis. Als we daarbij voegen de 200 vrijwilligers van het nazorgnetwerk die zo'n 200 ex-gedetineerden persoonlijk begeleiden, gaat het om een organisatie die 500 ex-gedetineerden begeleidt in de richting van een nieuw bestaan in de samenleving.

500 ex-gedetineerden. Reken eens uit. Een gevangeniscomplex als Zoetermeer heeft 280 plaatsen. Het is dus bijna 2 grote gevangenissen vol mensen die door ons bij de hand worden genomen.

Een nieuwe ontwikkeling in de Sector Vrijwilligers en Kerkzaken is het aanbod aan de vrijwilligers die in de gevangenis werken om hen in een landelijk verband samen te brengen. Dit om coaching en toerusting en ondersteuning van deze vrijwilligers te kunnen realiseren. En om daarmee ook het vrijwilligerswerk in detentie vanuit één krachtige organisatie verder te kunnen ontwikkelen.

Wim Timmer, RK justitiepastor, is met een onderzoek bezig om dat nader uit te werken.

Exodus is een unieke organisatie. Enerzijds is er een professioneel begeleidingsaanbod en anderzijds is er een groot aantal vrijwilligers actief in besturen en in de begeleiding van gedetineerden en ex-gedetineerden.

Het Exoduswerk, professioneel en door vrijwilligers, is zwaar.

Want de problematiek van ex-gedetineerden is complex.

In de nota 'In de gevangenis geweest' van maart 1995, een uitgave van Bureau Hoofdpredikant en Bureau Hoofdaalmoezenier, werd die problematiek op basis van een inventarisatie bij justitiepastores omschreven.

Er zijn in de eerste plaats achterstanden in de persoonlijke ontwikkeling.

- ontbreken van basisvertrouwen
- identiteitsproblemen
- verslaving
- zingevings- en motivatieproblematiek
- ontbreken van duurzame significante contacten
- zwakke familiebanden
- het ontbreken van sociale en maatschappelijke vaardigheden

Op maatschappelijk gebied zien we:

- ontbreken van huisvesting en werk
- ontbreken van voldoende steunende contacten
- stigmatisering
- schulden
- onvoldoende toegankelijkheid instanties en hulpverlening

In de Exodushuizen is tegen de achtergrond van deze complexe persoonlijke en maatschappelijke problematiek een uniek samenhangend en strak gestructureerd begeleidingsaanbod ontwikkeld op de gebieden wonen, werken, relaties en zingeving.

Veel gedetineerden bevinden zich door persoonlijke en maatschappelijke achterstanden in een vicieuze cirkel, waar ze zich op eigen kracht niet uit kunnen bevrijden.

Het Exodusprogramma wil mensen in staat stellen de verantwoordelijkheid voor hun eigen leven te dragen. Begeleiding naar burgerschap.

Burgerschap krijg je niet met je geboorte mee. Dat moet worden ontwikkeld. En we moeten vaststellen dat duizenden gedetineerden niet of onvoldoende tot dragen van verantwoordelijkheid voor hun eigen bestaan en het bestaan van anderen zijn toegerust.

In Exodus werken we aan die toerusting. Begeleiding op alle levensgebieden is nodig. En daar kunnen vrijwilligers een heel belangrijke rol in spelen.

Vrijwilligers kunnen dus worden ingezet in de ondersteuning van het begeleidingsprogramma van de Exodushuizen. En dat gebeurt nu ook al in het nazorgnetwerk.

Maar vrijwilligers kunnen ook gedetineerden die niet zo'n zwaar begeleidingsprogramma in een huis voor begeleid wonen nodig hebben, begeleiden. En ook dat gebeurt nu al in het nazorgnetwerk.

Ik denk dat u ook in uw ervaringen als vrijwilliger veel van bovengenoemde achterstanden bij ex-gedetineerden zult herkennen. En misschien zult u ook hen ook op één of meer van die achterstanden hebben begeleid.

Vanmorgen wil ik het vrijwilligerswerk voor gedetineerden en ex-gedetineerden typeren met: 'de kracht van geloven in mensen'. Dat is een heel specifieke betekenis van vrijwilligers voor gedetineerden en ex-gedetineerden.

Vrijwilligers kunnen met name een belangrijke bijdrage leveren daar waar significante contacten ontbreken. Daar waar motivatie- en zingevingsproblematiek bestaat. Daar waar vertrouwen, zelfvertrouwen of vertrouwen in anderen, ontbreekt.

Een kort bijbelwoord uit Marcus 8, de verzen 22 – 26 wil ik hierbij graag aanhalen. Het gaat om de blinde te Betsaïda.

En zij kwamen te Betsaïda.

En zij brachten een blinde tot Hem en smeekten Hem deze aan te raken. En Hij vatte de blinde bij de hand en bracht hem buiten het dorp, en Hij spuwde in zijn ogen, legde hem de handen op en vroeg hem: Ziet gij iets? En hij zag op en zeide: Ik zie de mensen, want ik zie hen als bomen wandelen. Vervolgens legde Hij weder de handen op zijn ogen, en hij zag duidelijk en was hersteld. En hij zag voortaan alles scherp. En Hij zond hem naar huis en zeide: Ga het dorp zelfs niet in.

Wij kunnen voor ons vrijwilligerswerk veel van dit verhaal leren.

En zij brachten een blinde tot Jezus. Soms kunnen vrijwilligers zelf een heel eind met iemand komen. Soms moet je als vrijwilliger iemand begeleiden naar iemand die er meer mee kan dan jij.

Zij smeekten Jezus de blinde man aan te raken. Dat is een heel belangrijk werk wat deze mensen – noem ze vrijwilligers – hier doen. Iemand anders brengen in de sfeer van de aanraking.

Veel gedetineerden en ex-gedetineerden zijn opgesloten in zichzelf. Ze kunnen en willen zich niet meer kwetsbaar opstellen. Ze zijn verhard. Zo op het oog afwerend voor de aanraking.

Vrijwilligerswerk kan denk ik iets in mensen openbreken. Weer aansluiting vinden bij een diep verborgen behoefte aan communicatie met anderen, aan contact. Aan een hand die troost en die niet slaat.

Weer komen in een gebied waar je mensen kunt vertrouwen.

Jezus vatte de blinde bij de hand. Jezus doet hier iets heel gewoons. Om de blinde man met zich mee te krijgen moet hij hem wel bij de hand nemen. Zonder dat kan die man niet in beweging komen. Geen eindeloze gesprekken, niet tegen hem aanpraten, maar aanraken.

Soms vragen vrijwilligers in de gevangenis wel eens: Wat heeft het eigenlijk voor zin dat we er zijn? En misschien stellen vrijwilligers in het nazorgnetwerk zich ook wel die vraag: waar doen we het eigenlijk voor? Heeft het wel zin of betekenis?

De kracht van geloven in mensen.

De mensen die de blinde tot Jezus brengen hebben geloof in het perspectief van de blinde. En perspectief begint hier in aanraking en je laten aanraken. En misschien is in dit verhaal nog wel het grootste wonder dat die blinde zich laat aanraken.

En dat hebben die mensen om Jezus heen dan toch maar mooi bereikt. Want zonder dat zou er geen nieuwe levensweg zijn.

“Het perspectief bij de blinde” begint in feite in heel gewone dingen, niks spectaculairs. Twee mensen die elkaar bij de hand nemen. Samen een kop koffie drinken. Een ansichtkaart sturen. Het delen van de zorgen om het leven.

Ik denk dat het bij heel veel gedetineerden die begonnen zijn aan een zwaar Exodusprogramma zo begonnen is. Een beetje geloof in het leven kon groeien,

omdat ze voelden dat er iemand anders was, een pastor of een vrijwilliger, die geloofde in hun levensperspectief.

In die gewone dingen kan het vertrouwen groeien voor de diepere dingen en kan de basis worden gelegd voor andere dingen waarin begeleiding nodig is.

Dat zien we ook in het verhaal dat we gelezen hebben. Hand in hand gaan ze samen op weg. En Jezus brengt hem buiten het dorp.

Om te kunnen genezen kan het nodig zijn dat je je losmaakt van de druk van alles wat op je af komt. Even buiten het dorp. Even aan de zee. Even in een andere wereld. Even een gesprek met zomaar iemand, een vrijwilliger van Exodus, die je door z'n aanwezigheid brengt in een ander levensklimaat. Even de ontmoeting met een ander mens om tot jezelf te komen en om weer nieuw zicht te krijgen.

Jezus spuwde de blinde man in zijn ogen en Hij legde hem de handen op.

Wat doe je als je kind gevallen is en huilt, vroeg ik eens in een gespreksgroep toen we dit bijbelgedeelte bespraken. Je pakt hem op en je knuffelt hem, zei iemand. Je kust hem op de zere plek, zei iemand anders.

En wat betekent dat, vroeg ik. Dat je hem bescherming geeft en geborgenheid, werd er gezegd. Dat je kind voelt dat je er bent.

Dat is ook wat Jezus doet als Hij deze man gaat genezen. Als Hij hem in zijn ogen spuwt en hem de handen oplegt, geeft Hij hem in die aanraking een gevoel van diepe geborgenheid.

De psychoanalyticus en theoloog Drewermann ziet in het speeksel op de ogen het opnieuw opwekken van het gevoel van de moederschoot. Het allereerste gevoel veilig omgeven, geborgen te zijn.

In feite beantwoordt Jezus hem in zijn oerverlangen te mogen ervaren er te mogen zijn.

Bij de achtergrondproblematiek van veel ex-gedetineerden hebben we gezien dat het vaak gaat om het ontbreken van een basisvertrouwen in het leven. Het ontbreken van basic trust. Identiteitsproblemen: wie ben ik?

Motivatatieproblemen: wat is de betekenis van mijn bestaan in deze wereld? Waar zet ik me voor in mijn leven? Wat is mijn perspectief?

En een van de knellende problemen bij velen is ook dat het hen ontbreekt aan voldoende significante contacten. Significante contacten zijn contacten die je hebt om je als mens te kunnen ontplooien. Significante contacten zijn er niet op uit om je te breken, maar zijn er op uit om je welzijn te dienen. Significante contacten zijn mensen die de zorg om je leven met je delen. Die zich in hoogte- en dieptepunten met jou verbinden.

Bij veel gedetineerden ontbreekt het juist aan deze contacten. In het rapport 'In de gevangenis geweest' is het citaat van een pastor te lezen die zegt: "Als de ex-gedetineerden geen leef/werkplek hebben, blijft de onderwereld over waar iedereen terecht kan." *dit citeer*

En verder: "Bij de steunende omgeving gaat het om mensen met wie je vertrouwen kunt opbouwen. Mensen die aandacht, steun en stimulans kunnen geven." *enkele citaten*

De groei van de blinde naar het zien van perspectief gebeurt niet van het ene op het andere ogenblik. Er is een duidelijke groei in het zien. En er zijn meerdere interventies van Jezus. Zo gaat dat vaak. Groeien gebeurt met vallen en opstaan. En bij onze doelgroep vaak met twee stappen voorwaarts en drie stappen terug en dan weer een stapje voorzichtig vooruit. *twee stappen*

Jezus laat hem niet los. Maar uiteindelijk laat Hij hem ook wel zelf zijn nieuwe levensweg gaan. "En Hij zond hem naar huis." *steed*

Begeleiding van bewoners en vrijwilligerswerk is zeker niet gemakkelijk. Het is vaak een worsteling voor de mensen die begeleid worden. Vandaag wil ik daar

een punt uitlichten: de voortdurende keuze die zij moeten maken voor een ander bestaan.

De mensen die wij begeleiden willen de veren van de criminaliteit van zich afschudden.

Meestal betekent dat dat je je levensweg over een andere boeg moet gooien. Dat je een volledig nieuwe start moet maken. Het gaat daarbij om het maken van ingrijpende keuzen in je eigen bestaan.

In een aantal interviews heeft Roel de Bruijn, de scheidend directeur van de Stichting Exodus Nederland daar in de afgelopen weken over gesproken. Op de radio zei hij een paar weken geleden: 'Het gaat om zaken als 'bij welke mensen wil ik horen, bij welke kant van het leven wil ik horen, bij de goede kant of bij de slechte kant?'

Resocialisatie begint bij keuzen die moeten worden gemaakt door mensen zelf.

Het gaat daarbij ook om waarden en normen. Maar waarden en normen kun je niet door middel van een advertentiecampagne overdragen. Waarden en normen leer je van andere mensen. Mensen met wie je een band hebt en die voor jou ergens voor staan. Dat proberen we in onze begeleiding. Met de mensen die we begeleiden een relatie aan gaan. Een band van vertrouwen. Met hen op weg gaan, hen steunen en bemoedigen, een zoektocht naar een nieuw bestaan. Mensen iets leren, maar vooral ook proberen hun keuze voor een nieuwe levensweg in hen zelf te verankeren.

Dat maakt ook dat het werk van Exodus niet gemakkelijk is. Voor vrijwilligers niet en voor ex-gedetineerden niet. Want waar het eigenlijk om gaat is een gevecht met jezelf en misschien ook wel met de wereld waar je uitkomt.

Medewerkers en vrijwilligers van Exodus, ik wil het hier ook wel eens zeggen, doen topwerk voor de samenleving. Ze duiken namens de samenleving, die veiliger wil zijn, met de ex-gedetineerde de diepte in om het leven een nieuw perspectief te geven.

We zullen als organisatie dan ook voortdurend plannen moeten ontwikkelen om onze professionele en vrijwillige medewerkers tot hun werk toe te rusten.

Investeren in ex-gedetineerden betekent tegelijk ook investeren in medewerkers.

→ Doorvragen

Vrijwilligerswerk in het Exodusnazorgnetwerk is een tijdje tochtgenoot zijn van iemand anders. Een beetje delen in zijn of haar leven. Het mooiste geven wat je te geven hebt: geloven in iemand anders.

Geloven in mensen die compleet zijn is niet zo moeilijk. Geloven in mensen die weerbarstig zijn vraagt veel van jezelf.

Dat is ook de zwaarte van het vrijwilligerswerk in ons nazorgnetwerk. We moeten vaak tegen beter weten in blijven geloven in mensen die op de terugweg zijn.

De kracht van geloven in mensen. Zonder die kracht van anderen kunnen mensen met het oog op het leven opgegeven zijn.

En dat brengt mij tenslotte op de kracht van de identiteit van het werk van Exodus. De identiteit waarin ook de ISNA stond.

De kracht van geloven in mensen ontleen we ten diepste ook aan God die gelooft in mensen.

Hij is het die ieder mens opzoekt tot in alle uithoeken van zijn bestaan. En die niet aflatend met ons onderweg wil zijn.

Een leven van opstanding tegemoet.

Ik eindig met waar ik begon.

Hij is 41 jaar, en hij heeft 4 jaar vastgezeten in Scheveningen.

Na de detentie geen mensen die op hem wachtten, geen grond onder de voeten.

Geen glimpje perspectief. Waar leef ik voor..?

Hij heeft een jaar gewoond in het huis voor begeleid wonen. Langzaam maar zeker heeft hij geleerd zijn kamer niet vol te stouwen met wat hij waar dan ook

vond. Je weet nooit wat je nodig hebt om te overleven. Maar zijn kamer tot een thuis maken.

Hij leerde er wat van het leven te maken. Stapje voor stapje. Eerst in de fietsenmakerij. Een goede monteur. Dan weer als vrijwilliger in het eetcafé. Wel leuk, al die mensen die hier komen eten. Je ziet nog eens iemand.

En toen, na ongeveer een half jaar, voor het eerst van zijn leven met een pakje brood onder zijn snelbinders naar zijn werk in het onderhoud bij een woningcorporatie. Een werkervaringsplaats. En daarna naar de leerwerkbank. Een loodgietersopleiding.

Zomaar iemand op weg naar een plaats op zijn maat onder de mensen. Hij is nog steeds aanwezig als er iets wordt georganiseerd in Exodusverband. Ik denk dat het voor hem zo'n beetje met zijn bestaan verbonden is geraakt.

Zo mensen op weg helpen, elkaar ondersteunen met het oog op de toekomst, daar gezamenlijk aan werken in een diversiteit aan projecten met een breed scala aan talenten en mogelijkheden, dat is het hart van de samenwerking die we zijn aangegaan in het verband van Exodus.

Ik hoop dat wij er in de komende tijd met elkaar in zullen slagen onze werkvormen sterk met elkaar te verbinden. Met het oog op de mensen die wij als onze doelgroep hebben gekozen en waar we ons met hart en ziel voor in willen zetten. Mensen in wie we willen geloven.

Op hoop van zegen.

Stichting Exodus Nederland
Sector vrijwilligers & kerkzaken
Julianalaan 6
2291 BM Wateringen
Tel/Fax
0174 22 15 15
E-mail
vrijwilligers@stichtingexodus.nl
Website
www.stichtingexodus.nl

KvK Den Haag
S 160178

datum: 28 oktober 2002

ref.nr.: JaVe/02-02

Onderwerp: Jaarvergadering Nazorgnetwerk te Breukelen

Aan: Betrokkenen bij het netwerk en enkele andere genodigden

Beste mensen,

U heeft mij laten weten dat u op 14 november as. aanwezig denkt te zijn op de jaarvergadering van het **Exodus-Nazorgnetwerk**.

Bij deze stuur ik u het programma voor die dag.

Het belooft, gezien de inleiding, extra gasten (o.a. van het 'Steunpunt Vrijwilligers Reclassering') en het casusmatige deel ('s middags) een goede dag te worden.

Een lijst met personen die zich aangemeld hebben met het vergaderadres wordt als bijlage aan deze brief toegevoegd.

Graag tot 14 november.

Herman Vooijs

programma

10.00-10.30: Ontvangst met koffie / thee en gebak

10.30-11.00: Inleiding: **De kracht van geloven in mensen** door ds. Jan Eerbeek, hoofdpredikant en voorzitter van Stichting Exodus Nederland

11.00-12.30: 1. Voorstelronde
2. Mededelingen
3. Terugblik op jaarvergadering 2001
4. Landelijke ontwikkelingen
5. Coördinatoren-overleg
6. Wat verder ter tafel komt

12.30-13.30: *** Lunchbuffet ***

13.30-15.00: Casusmatig programma

15.00-15.30: Plenaire nabespreking

15.30-16.00: Informele afsluiting jaarvergadering 2002